

Sorompó nélkül a mennybe

Kutyablúz, avagy a másodosztály örömei

A *Kutyablúz* egy vélhetően trilógiává duzzadó próza, visszatekintés a zötykölődő szerző elmúlt hatvanvalahány évére, elegyen a világ dolgaival. Történekek és töprengések a csigalassú, minden koszos kutyaháznál, szaros csirkeólnál megálló nemzetközi gyors másodosztályán. Elmélkedések és meseszövések kínálkozó színes és szürke szálakkal, kártolva és egybekötve. Mindenről és mindenkiről, ami/aki valamiért eszébe jut ennek az utasnak a változó formákat öltő, ördögi nyelvét nyújtogató, percekét és éveket pergető időben. Hét-nyolc óra hossza Újvidéktől Budapestig, majd kb. ugyanannyi vissza az Ivo Andrićon vagy az Avalán. Éjjel a Beograd Expressen. Szürreális. Van idő, és van is min: rágódni. Akár régi utazásokon Amerikában és Európában. Nappal kinézni az ablakon, szemlélni a lepusztult, könyörtelen idő lebombázta tanyavilágot, ahonnan egykor a felmenők bevándoroltak a városba. Most egészen más, messziről jött, idegen emberek mennek valamerre ezeken a gazos utakon, poros kukoricatáblák, hullámzó búzaföldek, „édenkerti” gyümölcsösök között. Főleg a magyar határ, az új kerítés felé. És a vonat is telve velük. Néha csendesen zötykölődnek, néha dühösek, kiabálnak, rázzák az öklüket, érthetetlen nyelven rikoltoznak. Tört angolsággal mondogatnak valamiket, ám van olyan is, hogy éppenséggel vidámak. Mitől lehetnek azok? És egyáltalán merre tart a világ velük vagy nélkülük? **VELÜNK VAGY NÉLKÜLÜNK?** Merre tart a jónép a legutóbbi háború után ebben a „kutya” Szerbiában. Egyáltalán e kerek világ népe, csendben-szimplán létezve, netán agyalágyultan üvöltve-loholva, **SZŰKÖLVE ÉS CSAHOLVA EBBEN A „SZÉPSÉGES”, KÉRDŐJELEKKELT ELI „BLÚZOS” VILÁGBAN.** (Jack Kerouac, de elsősorban saját magam drága emlékére.)

Tegyünk pillanatra úgy, kérem szépen, mintha a topolyai határból, ahol elbeszélésünk idejében már járunk, visszatolatnánk a magunk mögött hagyott Verbász határába úgy, hogy közben előrefelé haladunk az időben. Csak látszólag képtelenség, ám itt nem ennek a megvitatása a legfontosabb. Mindenesetre oda szeretnénk kilyukadni, hogy ha a mi Urunk 2020. évének, február hónapjának és kilencedik napjának késő éjszakáján valamilyen módon még csak Zmajevónál tartunk, ami magyarul Ókér, a település peremén – a csupán andráskereszttel ellátott vasúti átjáróban – borzalmas kép fogad, illetve hát fogadott volna bennünket. Egy felismerhetetlenségig összeroncsolt Renault, amelyben két fiatalember lelte halálát. Közülük az egyik – nem ő vezetett – be sem töltötte a tizenennyolcat. Mi történt, mi nem, mi lehetett az oka, de megpróbáltak átérni Kucura irányába az Újvidék felől közeledő tehervonat előtt, ami nem sikerült. Miközben a mozdony jó hosszasan toltta őket az ütközőível, valósággal bedarálta az autót. Egyszerűen csak rosszul mér-

te fel a helyzetet a sofőr, vagy meg akarta játszani a nagyot a fiatalabb előtt, már valószínűleg sosem tudjuk meg pontosan. A gyorsan kikerkező rendőröknek látható sokkos állapotban a mozdonyvezető csak azt ismételte, hogy hiába adott hang és fényjeleket, mintegy üzenve a szemmel láthatóan fékezni nem szándékozó kocsira, hogy nem fog tudni megállni, nem ért el vele semmit. – Így vallott a helyszínen, majd sírva fakadt és összeroskadt. Egyébként egyesek úgy tudják, hogy a tehervagonok jórészt kínai sínekkel és talpfákkal voltak dugig, mivel folyik az elképesztően ramaty pálya felújítása. Sorompók szereléséről ugyanakkor egyik tudósítás sem tesz említést, viszont figyelemkeltő az a naturalizmus, amely egyes újságírói fogalmazásokban megjelent másnap, és amelyek üvegtörmelékről, vasdarabokról, valamint emberi húscsontokról, meg egyenest egy kiröppent emberi szemgolyóról beszélnek, ékesen illusztrálva az ütközés rémisztő erejét.

A médiában megjelent fotók többségén ott látható a semmibe vett andráskeleszt. Mintha Szent Patrik keresztje lenne, amelyet az egykor ezen a tájon is meghonosodni próbáló írek hagytak hátra, mielőtt ők is felszívódtak volna a délvidéki pusztaságban. Ahogy a nagy elődök, a kelták is eltűntek a Duna tájáról vélhetően minden idők végezetéig. Elsodorta őket a folyó örökre, mert ember nem húzhatja ki itt a dinoszauruszok újabb megjelenéséig. És ez valószínűleg Isten akarata is egyben.

Ámen.

Zmajevó, azaz Ókér, amelynek Budapestről vagy Szabadkáról visszafelé úton – valószínűleg mégis csupán az elménkben költözgető tározójával együtt – komoly szerepe van annak megállapításában, hogy milyen messze van még Újvidék, István királyunk korában jelent meg első ízben az aktákban. Túlélte a török időköt, majd az utána következőket is. A trianoni hevenyészett határhúzás előtt kb. négy és félezer lakost számlált, legtöbb német ajkút, utána következtek a szerbek, és csak utána a magyarok. Drasztikus változás a második világháború után állt be, amikor is a németeket kitelepítették, templomukat lerombolták, így a szerbek kerültek többségbe. Mostani nevét a hely állítólag az egyik legnépszerűbb régi „szervvián” poéta becenevéről, Jovan Jovanović Zmajeról kapta, amelyben a „Zmaj” szó sárkányt jelent. Ebből nem lett magyar Sárkányos(d) vagy Sárkányfalva, csak Zmajevó tehát, hogy újabban ismét előkerüljön az Ókér. – Ezen a ponton meg kell jegyezni, persze, hogy nekünk, magyaroknak irodalmi szempontból fontosabb – bár az idők folyamán Jovan Jovanović Zmajnak sok szép verse jelent meg ékes anyanyelvünkön –, hogy Ókéren született József Attila-díjas költőnk, Domonkos István, aki addig járt Svédországba, míg végül ottmaradt.

Elkoptatott facipőiben egy kerek erdő kellős közepén.

Akárcsak Zmaj, Domi is sok gyerekverset írt azon túl, hogy hosszú szabadversben megörökítette az ún. gasztarbajteri, tehát a vendégmunkási lét minden „kínját-bínját” (*Kormányeltörésben*). Gyermekverseit költőnk, aki dzsesszmuzsikát is játszott, előadás közben gitárjával kísérte, és olyanokat énekelt, hogy ő például nem született Bonnban, házuk előtt verebek heverték a porban. Még csak nem is sárkányok porfürdőztek ott, pedig a gyermeki fantáziavilágba az is beleférhetett volna. Ám hadd ne én mondjam meg, tényleg, mit és hogyan kellett volna leírnia Dominak!

A nemzetközi vasútvonal másik oldalára eső Kucura – magyar neve a Kacor király birodalmát észbe juttató Kacora vagy Kucora – viszont kimondottan ruszin település. Így se a Kacora, se a Kucora változat manapság nem igazán rúg labdába, ha egyáltalán játszott fontosabb szerepet valaha is valamelyikük a régi-es Kuczora után. Egyébként az emberek ott hajdanán, mondjuk így, a mesebeli Kacorán kedvesen szóltak egymáshoz, beszéltek egymás nyelvét, ám utána hajba kaptak, majd elfelejtették még a más nyelven való köszönést is. (Csak a káromkodás maradt.) A második világháborút követően a németek templomát itt is a földdel tették egyenlővé, csupa szitokszóval az ajkukon, miközben kiebrudalták a zömmel evangélikus lakosokat. Sokuk haláltáborban végezte, amelyek között a legszörnyűbb a rudolfsznadi volt. Ettől jelentősen nem különbözött a Temerin-nel összenőtt Járekon létesített kvázi munkatábor vagy a mitrovicai akár. A legszörnyűbb, hogy a gyűjtésbe beleesett „fasiszta gyerekek” egyikben sem számíthattak könyörületre, azonban erről itt is ennyit. A történelmi revans kérdéséről, amely ennél tudományosan sokkal megalapozottabb munkák tárgya, kérem, olvassanak értelemszerűen többet máshol. – Íme, viszont „A” és „B” pont. A vasúti átjáróban életüket vesztett fiatalok az elsőből igyekeztek a másodikba. Okosabbak lettünk volna az eddig elmondottakból a tragédia konkrét körülményeit illetően? Aligha, aztán mégiscsak megtudtunk valamiket, talán nem feleslegesen. Közben gondoljunk bele abba: képzelte volna bárki Ókér vagy Kucura derék polgárai közül valaha is, hogy kétezerben egyszer csak majd kínai vasútvonal szeli át a két falucska határát?

Szerintem aligha.

Ergo, egy régi kínai népmese szerint élt egyszer egy ember, aki imádta a sárkányokat. Meghallotta ezt az égen élő sárkány, leszállt hát a sárkányimádó ember házához, majd beköszönt az ablakon. A sárkányimádó ember ettől úgy megrémült, hogy elfutott hetedhét határon túlra. Ott is maradt, nem mert visszahozni, azonban egy idő múlva elment a sárkánykészítő mesterhez, és beállt hozzája inasnak. Három évig tanult, sok-sok papírsárkányt készített, de soha többé nem találkozott egyetlen igazival sem, hogy megmutassa neki, mit tud. – Ezzel kapcsolatban természetesen kérdéses, mi van, ha sárkánynak nézzük az öreg Ördögöt. Különböznék úgy tudják a beavatottak, legalábbis úgy mesélik, hogy a Zmajevónál szerencsétlenül járt kucurai fiatalok egyike, nevezetesen az ifjabbik a sárkányröptetés mestere volt. Mert a nagyapja szenvedélyét örökölte, aki sárkányokat eregetett a kucurai határban, ezért sokan bolondnak nézték.

Jól megfigyelhető a vajdasági széles rónaságban, hogy némely vasúti kereszt úgy áll a maga helyén, mint valami közlekedési tábla a népek vándorútján. Balra föl a Mennybe, vagy rézsút jobbra, illetve balra és jobbra lefele a Pokolba. Utóbbi helyen, amelynek földi pandanja Szent Patrik kénes barlangja Írországból, állítólag Zsigmond királyunk pohárnokmestere, a Sárkány-lovagrend kalandor tagja, Tar Lőrinc is járt a nagytermészetű uralkodó nyomában, aki ott szerette mulatni idejét az ő vidám vagy éppen bánatos kurváival abban a kábító gőzben. Mi igaz ebből, mi nem, nem is annyira lényeges, mert az andráskereszttel kapcsolatban maradnánk inkább Szent Andrásnál, aki személyesen találkozott Jézussal, követőjévé

vált, majd a róla szóló apokrif mű szerint boldogan vitte Krisztus hírét Örményországba, aztán meg sem állt a Fekete-tenger tajtékos partjáig. Felbukkant a szkíták földjén ugyancsak, ott hirdette az evangéliumot a nomádok szél zörgette sátraiban, míg végül Görögországban, Achaiában a helyi konzul, aki előbb el-unta magát, majd ásítását elnyomva valóságos dührohamot kapott a látogató hosszú, térítő beszédétől, halálra ítélte. Állítólag András maga kérte, hogy a Jézusétól eltérő keresztre feszíttessék, mert ő olyanhoz nem méltó. Végakarátát teljesítették. Úgy tudni, a harmadik nap lehelte ki lelkét, addig valósággal könyörgött az embereknek, ne vegyék le onnan semmiképp. Halálának pillanatában nagy fényesség támadt, midőn az Úr személyesen eljött érte, hogy magával vigye a Mennyek országába.

Hogy pontosan így volt-e, ami az ismert történet végét érinti, már nehéz lenne megmondani. Ám ami Szent András életének örmény fejezetét illeti, az biztos igaz. Ellenkező esetben Újvidéken aligha akadt volna adott pillanatban örmény templom, amit Teremtőnk nyomában az égbe lehet röpíteni. Ami hibátlanul meg is történt.

Egyébként maga a krisztusi kereszt, amelynek keresztény tanát András összes hitével hirdette mindenfelé, amerre ment a világban, a szeretet és megértés megtestesült jelképe volt és maradt. Ősidőktől fogva sok néki a megjelenési formája. Mondhatni, formagazdag tárgy, azonban alapvetően egyetlen jól kivehető, a többség számára ismert alakzata van még akkor is, amikor szerencsétlen hajótöröttek gyártnak maguknak inkább absztrakt művészetbe hajló, hevenyészett feszületet a kisodródott roncsdarabokból. Mégpedig olyan, amilyenre Jézus Krisztust felfeszítették a Golgotán. Tehát ez nem egy túl bonyolult ábra, régóta használatban van, közben számos értelmezés tapadt hozzája. Anélkül, hogy sorra vennénk mindet, adott szövegkörnyezetben számunkra érdekesnek tűnik, hogy akárcsak egykor a germánok, az amerikai indiánok is az élet fáját pillantották meg benne. Annak gyökerei a Pokol mennyezetéig érnek odalenn, hegye pedig odafenn az Úr kertjét díszíti, míg ágai magát a világot jelentik. Segítségével lehet felkúszni a Mennybe, mintegy lajtorján. (Lásd, ugye: égig érő fa.)

Nos, ha türelmesen végigtanulmányozunk több keresztábrát, némelyiken ott láthatjuk a „fa” tövében a kígyót, legalábbis valami kígyószerű, összetekeredett, alázattal meghúzódó lényt. Néhol inkább kushadó sárkányra emlékeztet, azonban mindegy is, mert róla tudhatjuk jól, ne tévesszen meg bennünket, hogy az maga a Sátán, akit legyőzött a kereszt. Tudnivaló ezzel kapcsolatban, hogy az Ördög igazából nagyon jó megfigyelő, és még a legrejtettebb formájában is felismeri a keresztet. Ugyan néha megpróbálja a maga hasznára fordítani, így közismert, hogy szereti a keresztutakat, ám általában tart tőlük, és – legalábbis az ördögűző filmek tanúsága szerint – a kereszt meg tudja állítani. Ehhez értelemszerűen kapcsolódik a kérdés: a Sántát igen, az embert nem? Nagyon nehéz erre precíz választ adni, hogy mi játszódhat le az elmékben, pontosan azokban a tragédiát megelőző pillanatokban. Gondolunk itt arra a sok megmagyarázhatatlan vasúti szerencsétlenségre, amilyen szinte napról napra történik. Például ez az ókéri. A túlélők száma összességében olyan csekély, és a legtöbben aztán nem is emlékeznek semmire. Vagy nem akarják mondani? Azt, ami kézenfekvő: hogy a vasúti átjárókban is valójában az Ördög szórakozik velünk.